

Mai Kivelä vas

Kirjallinen kysymys viharikosten ehkäisemisen tehostamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2024 -selvityksen mukaan poliisi kirjasi viime vuonna yhteensä 1 808 rikosilmoitusta, jotka määriteltiin epäillyiksi viharikoksiksi. Määrä on viharikosselvitysten historian suurin.

Yleisesti viharikoksella tarkoitetaan rikosta, jonka motiivina on ennakkoluulo tai vihamielisyys uhrin edustamaa kansanryhmää kohtaan. Teko voi kohdistua myös valtaväestöön. Suomen rikoslaki ei määrittele viharikoksia (tai rikollista vihapuhetta) yksittäisenä rikoksena. Silti useat rikoslain pykälät soveltuvat tekoihin, joihin liittyy rikollista vihapuhetta ja muita viharikoksia. Lisäksi rikoslain 6 luvun 5 pykälän mukaan rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta voi olla rangaistuksen koventamisperuste. Toisin sanoen teon motiivi ratkaisee sen, onko kyseessä viharikos.

Poliisiammattikorkeakoulun raportti kertoo karua kieltä suomalaisen yhteiskunnan kehityksestä. Raportin mukaan vuonna 2024 suurimpaan osaan (67,6 %) poliisille ilmoitetuista epäillyistä viharikoksista kytkeytyi etniseen tai kansalliseen taustaan liittyviä ennakkoluuloja tai vihamielisyyttä. Muihin ryhmiin kohdistuneiden ilmoitusten määrät prosenttilukuina olivat seuraavia: seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvät 10,3 prosenttia, vammaisuuteen liittyvät 9,7 prosenttia, uskontoon tai vakaumukseen liittyvät 8,7 prosenttia, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvät 3 prosenttia sekä sukupuoleen liittyvät 0,6 prosenttia.

Kun motiiviltaan etniseen tai kansalliseen taustaan liittyviä viharikosilmoituksia oli vuonna 2019 yhteensä 650, vuonna 2024 niitä oli yhteensä 1 223. Kun motiiviltaan seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyviä rikosilmoituksia oli vuonna 2019 yhteensä 72, vuonna 2024 niitä oli yhteensä 241. Yleisimmät epäilyt edellä mainituista päärikoksista vuonna 2024 olivat kunnianloukkaus, laitton uhkaus ja pahoinpitely.

Määrän kasvu voi selittyä osittain rikosten paremmalla tunnistamisella. Valitettavasti Euroopan neuvoston asettaman Euroopan rasismien ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI) heinäkuussa 2025 julkaistun raportin mukaan nämä räjähdysmäisessä kasvussa olevat luvut saattavat antaa jopa kaunistellun kuvan viharikosten todellisesta määrästä: vihapuhetapahtumia raportoidaan yhä enenevässä määrin, mutta ECRIn saamien tietojen mukaan poliisit epäoivivat tehtyjen rikosten rassistien elementtien arvioimista ja eivät aina kirjaa niitä poliisin rikosilmoitusjärjestelmiin viharikoksina, minkä lisäksi syyttäjälaitos ei aina ota huomioon epäiltyjä vihavai-

Kirjallinen kysymys KK 392/2025 vp

kuttimia. Lisäksi oikeusministeriön vuonna 2022 tekemä selvitys kertoo, että monet uhrin ei ilmoita poliisille tai muille viranomaisille joutuneensa viharikoksen kohteeksi, sillä he eivät usko-neet, että vihapuheen tai häirinnän ilmoitukselle ei olisi tehty mitään (68 %) tai että asialle olisi voitu tehdä mitään (49 %).

ECRI tekee raportissaan useita ehdotuksia ja esityksiä havaittujen ongelmien ratkaisemiseksi. Esimerkiksi se suosittelee, että viranomaisten tulisi kiireellisesti ryhtyä toimiin rasistisen ja LGB-TI-vastaisen mm. verkon ja julkisuuden henkilöiden levittämän vihapuheen kitkemiseksi ja pe-rustaa erityinen työryhmä, jossa on kaikkien asiaan kuuluvien viranomaisten lisäksi edustajia tasa-arvoelimitystä, kansalaisjärjestöistä, yliopistomaailmasta ja mahdollisuuden mukaan medias-ta. Sen tehtävänä olisi laatia yksityiskohtainen ohjelma konkreettisista ja mitattavista olevista vi-hapuheen vastaisista toimista, joihin voivat kuulua tarpeen mukaan lainsäädännön muutokset.

Viime hallituskaudella asetettiin useita hankkeita vihatarkojen ehkäisyyn liittyvän tiedon ja osaa-misen lisäämiseksi. Hankkeiden tulokset olisivat nykyisen hallituksen hyödynnettävissä. Oikeus-ministeriön asettamat Tiedolla vihaa vastaan ja Osaavat -hankkeet tuottivat tietoa niin viharikos-ten tekijöistä kuin vihatarkojen uhreista. Esimerkiksi vihapuhetta ja häirintää kohdanneista tehty seurantaselvitys toteaa, että vihatarkojen vaikutukset uhriin ovat moninaisia ja usein myös pitkä-kestoisia. Vihatarkot ovat erityisen vahingollisia, koska yksittäinen teko toimii viestinä koko ryh-mälle, johon uhri kuuluu. Selvitys toteaa, että vihatarkoilla voi olla vaikutuksia esimerkiksi ylei-seen turvallisuudentunteeseen, psyykkiseen terveyteen, sosiaalisen median käyttöön, viran-omaisluottamukseen, työssäkäyntiin ja opiskeluun sekä ystävyyssuhteisiin.

Viharikosten tekijöistä tehdyn oikeusministeriön selvityksen mukaan viharikoksenteikijä ei tyy-pillisesti eroa taustatekijöiltään muista rikoksenteikijöistä: tekijöillä on yleensä heikko sosioeko-nominen tausta, kuten työllisyysongelmia, moniulotteista syrjäytyneisyyttä, rikkonainen perhe-tausta sekä päihde- ja mielenterveysongelmia. Selvitys toteaa, yleinen yhteiskunnallinen ilma-piiri ja ryhmien väliset suhteet ovat olennaisia tekijöitä viharikollisuuden torjunnassa; sosiaali-nen media ja siellä esiintyvä vihapuhe tulee huomioida myös viharikollisuuden torjunnassa ja nuoret ja kasvuympäristöt tulee huomioida viharikollisuuden ennaltaehkäisyssä.

Viharikollisuuden ehkäisyä ja tutkintaa on tehostettava turvaamalla riittävät resurssit ja kehittä-mällä viranomaisten osaamista. Myös rikoslain ajantasaisuutta viharikosten osalta on tarkistetta-va. Useat asiantuntijatahot, ml. Asianajajaliitto ja Suomen tuomariliitto, ovat kannattaneet maa-littamisen kriminalisointia. Lisäksi komissio katsoo, ettei rikoslain kansanryhmää vastaan kiihot-tamista koskeva pykälä kata rasismin ja muukalaisvihan torjuntaa koskevan puitepäätöksen vel-voitteita.

Kuten Poliisiammattikorkeakoulun tutkija Jenita Rauta toteaa, tiedon tuottaminen viharikoksista voi myös toimia käynnistäjänä laajemmille yhteiskunnallisille keskusteluille, jotka mahdollista-vat ennakkoluuloisten ja syrjivien asenteiden sekä rakenteiden muuttamisen. Viharikoksista ja niiden ehkäisystä on tuotettu tähän mennessä paljon tietoa, jonka käytäntöön viemisen hallitus on sivuuttanut täysin.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kirjallinen kysymys KK 392/2025 vp

Miten hallitus aikoo hyödyntää olemassa olevaa selvitystietoa, toimeenpanna ECRIn raportin suosituksia, edistää viharikosten ehkäisyä ja siten lisätä vihatekojen uhrien turvallisuutta, ja

miten hallitus seuraa ja arvioi sitä, missä määrin viharikosten uhrien luottamus viranomaisiin ja siten omaan turvallisuuteensa toteutuu ja kehittyy?

Helsingissä 14.11.2025

Mai Kivelä vas